

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Особистісно зорієнтоване виховання. – К., 1998. – 267с.
2. Гончаренко С., Мальований Ю. Гуманізація і гуманітаризація освіти // Шлях освіти. – 2001. – № 3. – С. 2–8.
3. Дьюи Дж. Демократія и образование. – М.: Педагогіка-Пресс, 2000. – 256 с.
4. Зязюн І. Гуманістична стратегія теорії і практики навчального процесу // Рідна шк. – 2000. – № 8. – С. 8–13.
5. Литвиненко С.А. Гуманістичні засади сучасної шкільної освіти // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 4. – С. 30–33.
6. Макаренко А.С. Вибрані твори. – К.: Радянська школа, 1947. – 298 с.
7. Перспективні освітні технології: Наук.-метод. посібник. / За ред. Г.С. Сазоненко. – К.: Гопак, 2000. – 560 с.
8. Подоляк Л. Гуманізація освіти // Психолог. – 2002. – № 4. – С. 11 – 14.
9. Пругченков А. Социальное проектирование в воспитательной работе школы // Воспитание школьников. – 2002. – № 5. – С. 34–35.
10. Роджерс К., Фрейберг Д. Свобода учиться. – М.: Смысл, 2002. – 527 с.

УДК 377.36:33:004

Я.В. Карлінська*Житомирський комерційний технікум*

ГУМАНІСТИЧНА ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНА ОСВІТА ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

У статті зосереджено увагу на психолого-педагогічних факторах формування інформаційної компетентності студентів, що присвячені особистісно зорієнтованому навчанню як одному зі шляхів реалізації принципів гуманізації освіти.

In the article attention is concentrated on the psychology-pedagogical factors of forming of the informative competence of the students, devoted to the personal orientated studies, as one of the ways of realization of the principles of humanizing of education.

Постановка проблеми. Одним із принципів реалізації Державної Національної програми “Освіта” (Україна – ХХІ ст.) є гуманізація освіти, що полягає в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, у найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб [1, 56].

Освіта ХХІ століття – це освіта для людини. Її стрижень – розвиваюча, культуротворча домінанта, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, уміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого розв'язання проблем, прагне змінити на краще своє життя і життя своєї країни. ХХІ століття – це час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, у якому якість

людського потенціалу, рівень освіченості й культури всього населення набувають вирішального значення для економічного і соціального поступу країни. Інтеграція і глобалізація соціальних, економічних і культурних процесів, які відбуваються у світі, перспективи розвитку української держави на найближчі два десятиліття вимагають глибокого оновлення системи освіти, зумовлюють її випереджувальний характер.

Кожному типу суспільства відповідає певний тип освітньої системи, характер педагогічних відносин. Тому розробка педагогічної теорії, проектування педагогічних систем і процесів можуть бути успішними лише завдяки чітким уявленням про те, на яких засадах базується взаємодія людини і держави, якого суспільства ми прагнемо, для життя в якій країні готуємо підрастаюче покоління, від повторення яких помилок минулого його варто застерегти і що для цього потрібно зробити.

Метою нашої статті є аналіз розвитку гуманістичної особистісно зорієнтованої освіти, як основи формування інформаційної компетентності студентів.

Принцип гуманізму – один із фундаментальних принципів, на яких базується національне виховання як цілісна система. Він утверджує високе суспільне визнання людини, її гідності, цінностей особистості, право на свободу і вияв своїх здібностей, гармонізацію відносин між людиною і суспільством, людиною і природою тощо.

Особистісно зорієнтоване навчання – це таке навчання, центром якого є особистість студента, його самобутність, самоцінність: суб'єктивний досвід кожного спочатку розвивається, а потім узгоджується зі змістом освіти (І.С. Якиманська). У сучасних умовах гуманізації та демократизації, індивідуалізації та диференціації навчального процесу як ніколи актуальні дидактичні заповіді В.О. Сухомлинського. У книзі “Сто порад учителеві” він писав: “Немає абстрактного учня. Мистецтво й майстерність навчання й виховання полягає в тому, щоб розкривати сили і можливості кожної дитини, дати їй радість успіху в розумовій праці (в характері завдань), і в часі” [4, 437].

Визнання студента головною фігурою всього освітнього процесу і є особистісно зорієнтованою педагогікою. Інтерес до особистісного підходу у психології та педагогіці значно посилюється упродовж останніх років. Ураховуючи складність розробки такого підходу, дослідники пропонують здійснювати його побудову шляхом переходу до більш розроблених підходів і технологій. З цієї точки зору доцільними є такі форми

особистісного підходу, як “особистісно-соціально-діяльнісний підхід” (О.В. Барабанщиков, М.Ф. Федоренко), “принцип діялісно-особистісного підходу” (В.І. Андреев), “особистісно-діяльнісний підхід” (І.О. Зимня), “системний особистісно-діяльнісний підхід” (Л.М. Деркач), “індивідуально-особистісний підхід” (О.Я. Савченко).

Виклад основного матеріалу. На особливу увагу заслуговує опрацювання сучасних технологій навчальної та педагогічної діяльності, які базуються на використанні найновіших досягнень психологічної науки, вікової фізіології, соціології й інших наук про людину, нових інформаційних технологій, ураховують різноманітні індивідуальні відмінності та здібності дітей, підлітків, молоді й дорослих. Це дозволить здійснити перехід до особистісно зорієнтованої освіти на основі пошуку оптимальних індивідуальних шляхів задоволення професійних потреб і якнайповнішого розкриття можливостей особистості, мотивації її неперервної освіти [2, 15].

Пріоритетом наукових досліджень є розробка інформаційних і комунікаційних технологій, визначення їх ролі в розвитку єдиного освітнього простору країни. Важливою складовою цього напряму є дослідження із формування навчального середовища: розробка нового покоління засобів навчання для різних типів навчальних закладів, створення програмного продукту для комп'ютерно орієнтованих систем і технологій, підручників і навчальних матеріалів на електронних носіях.

Поняття „компетентність” і „компетенція” розкривають якісно нові перспективи розуміння результатів освітньої діяльності. В їх основі лежить професіоналізм. Поняття „компетенція” не нове у вітчизняній науці. Різні види інформаційної компетенції давно розглядаються спеціалістами в галузі точних наук. Але останнім часом поняття інформаційної компетенції стало виходити на загальнодидактичний і загальнопедагогічний рівень.

До структури інформаційної компетентності В.В. Радул відносить знання, уміння і ціннісні орієнтації спеціаліста, мотиви його діяльності, стиль взаємовідносин із людьми, педагогічна культура, творчий потенціал [3, ст. 75].

Значний внесок у розробку проблеми формування компетентності вніс В. О. Сухомлинський, пов'язуючи її насамперед зі зверненням до особистості, до розуміння внутрішнього світу виховання. В.О. Сухомлинський був переконаний, що знання педагогічної спадщини

таких „світочів педагогічної культури”, як А. Дістервег, Я.А. Коменський, А.С. Макаренко, Ж.-Ж. Руссо, Й.Г. Песталоцці, Л.М. Толстой, К.Д. Ушинський, „збагачує вихователів вогнем мудрої людської любові”. Важливим елементом педагогічної компетентності, на думку В.О. Сухомлинського, є вміння звертатися до розуму і серця: „... щоб стати дійсним вихователем, треба пройти цю школу сердечності... Це одна із найтонших речей у нашій педагогічній справі ” [4, 256].

Основною метою навчання інформатики та комп'ютерної техніки є оволодіння комп'ютерною технікою як новим засобом комунікації, тому комунікативна функція в педагогічній діяльності викладача інформатики набуває головного значення, оскільки визначає зміст інших функцій. Окрім того, комунікативна функція складається з інформаційного, мотиваційно-стимулюючого і контрольного-корегуючого компонентів [4, ст. 84].

Мотиваційно-стимулюючий аспект полягає у створенні внутрішньої потреби у студентів застосовувати комп'ютерну техніку як засіб інформатизації шляхом створення ігрових ситуацій під час навчання.

Інформаційний аспект передбачає застосування інформатики для передачі та сприйняття інформації студентами.

Контрольно-корегуючий компонент передбачає такі дії: визначати мету контролю, його форми та види під час оволодіння студентами інформатикою, об'єкти контролю мовленнєвої діяльності студентів; відповідність рівню, що передбачений програмою для повної групи; об'єктивно й вмотивовано оцінювати навчально-інформаційну діяльність студентів.

Слабким місцем вищих навчальних закладів I – II рівня акредитації є несформованість у частини їх студентів належного рівня національної свідомості, достатньої життєвої компетентності, соціального розвитку, необхідної комп'ютерної грамотності, вміння опрацьовувати інформацію. Недоліком професійної підготовки залишаються недостатні вміння студентів вільно використовувати здобуті знання для розв'язання практичних завдань, аналізу нестандартних ситуацій. Зміст освіти переобтяжений надмірним фактологічним матеріалом, містить відомості, які не мають суттєвої професійної цінності; його склад і структура недостатньо враховують необхідність диференціації навчання залежно від нахилів, здібностей, життєвих планів студента. За останні роки значно збільшилось навчальне навантаження студентів, зумовлене невідповідністю змісту освіти, навчальних технологій їхнім віковим

психофізіологічним особливостям. Це гальмує різнобічний розвиток підлітків, негативно впливає на стан їх здоров'я, мотивацію студентів.

У сучасному світі знання стають все більш доступними для тих, хто хоче оволодіти ними, тому переосмислюється самоцінність знань. Натомість зростає роль умінь добувати, переробляти інформацію, отриману з різних джерел, застосовувати її для індивідуального розвитку і самовдосконалення людини. Це зумовлює зменшення питомої ваги готової інформації, зміну співвідношення між структурними елементами змісту на користь засвоєння студентами способів пізнання, набуття особистого досвіду творчої діяльності, посилення світоглядного компонента змісту. Поряд з традиційними джерелами здобуття знань широко використовуються глобальні та локальні інформаційні мережі з різноманітними базами даних і профільованими експертними системами.

Прискорення процесів оновлення інформації, інтеграції та диференціації наукових знань загострює проблему збереження в навчальному змісті базового ядра – найбільш цінної і незамінної для освіченості і розвитку людини складової. Вона є відносно стабільною основою становлення світогляду, що базується на науковій, художній, технічній картинах світу, а також на морально-етичних цінностях. Розвантаження і перерозподіл навчального змісту не повинні зменшити системоутворювальну роль базових знань.

Уходження молодих поколінь у глобалізований, динамічний світ, у відкрите суспільство підносить роль життєвої, соціальної й інформаційної компетентностей студентів.

Тому формуючи зміст природничо-математичної галузі, слід його переструктурувати, чітко визначивши послідовність і тривалість вивчення його складових по класах, посилити практичний характер змісту, його природничо-математичної спрямованість, що сприятиме більш переконливому розкриттю ролі людини у пізнанні природи, цілісності його сприйняття. Зміст цієї галузі закладає основи формування наукового світогляду і стилю мислення, є основою розуміння сучасних технологій і виробництв, розвитку екологічного мислення. Він реалізується через традиційні навчальні предмети і курси фізики, хімії, біології, географії, астрономії, а також шляхом їх інтеграції на певних етапах навчання.

Пріоритети у навчанні математики надаються формуванню у студентів уявлення про сутність математичного знання, їх ознайомлення з ідеями і методами математики, її роллю у пізнанні й перетворенні

дійсності, забезпеченню оволодіння системою математичних знань і вмінь, які передусім мають професійне, загальнокультурне спрямування, а також необхідні для успішного вивчення інших освітніх галузей [5, 12].

У нових педагогічних концепціях відбувається переосмислення всього навчально-виховного процесу з метою досягнення його вищої ефективності на основі новітніх науково-технічних знань. Формування висококваліфікованого майбутнього фахівця немислимо без комплексного підходу до навчання та виховання, взаємозв'язку розумових, пізнавальних, творчих, інформаційних і комунікативних процесів.

Висновки. У сучасних умовах глобалізації економічного життя розвинуті країни, де наука виконує роль головного економіко-відтворювального фактора, забезпечують свій розвиток за рахунок удосконалення існуючих технологій, техніки та використання принципово нових наукових досягнень. Міжнародний технологічний і науковий обмін, трансфер інтелектуального потенціалу – одна з ознак нашого часу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна національна програма “Освіта” (Україна – XXI століття). – К.: Райдуга, 1994.
2. Бех І. Особистісно-зорієнтоване виховання: шляхи реалізації // Рідна школа. – 1999. – № 12. – С. 13 – 16.
3. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За заг. ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: У 5 т. – К., 1976. – Т. 2.
5. Теория и практика личностного ориентированного образования. «Круглый стол»// Педагогика. – 1996. – № 5.
6. Ушинський К. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології // Вибрані педагогічні твори: У 2 т. – Т. 1. – К., 1982.

УДК 374.71(410)

С.М. Коваленко
Сумський державний
педагогічний університет

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ: ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті узагальнено практику організації системи неформальної освіти дорослих в Англії, розкрито специфіку державної політики та напрямки діяльності громадських структур у забезпеченні відповідних освітніх потреб населення.

The research presented summarizes the British experience of informal adult education organization, reveals the peculiarities of the governmental policy and the directions of activity of the community institutions to satisfy non-professional educational needs of the population in England.